

HOOFSTUK 4

NAVORSINGSONTWERP EN NAVORSINGSVERLOOP

4.1 INLEIDING

In hierdie hoofstuk sal die navorsingsontwerp en navorsingsverloop in meer besonderhede bespreek word. Elke individu het 'n paradigma, 'n sekere beskouing van die wêreld wat gegrond word op 'n stel oortuigings wat sy/haar aksies rig (Creswell, 2007: 19). 'n Paradigma verwys na 'n versameling van aannames, konsepte en proposisies wat logies met mekaar verband hou en wat 'n individu se denke en navorsing oriënteer (Bogdan & Biklen, 2010: 32). Taylor (2001: 11) bevestig dat navorsingstudies in die Sosiale Sielkunde gerig word deur sekere onderliggende uitgangspunte, wat saam gegroepeer kan word in twee breë tradisies, naamlik die positivisme en/of post-positivisme teenoor die werke rondom kritiese teorie, postmodernisme en post-strukturalisme. Die keuse van 'n paradigma word grotendeels gerig deur 'n studie se navorsingsvraagstelling en –doel.

Een van die uitdagings van hierdie studie is dat 'n “roetine” diskoers-analise nie my navorsingsvrae kan beantwoord nie, want ek beoog nie om 'n spesifieke diskoers oor tuisskooling te analiseer nie. My studie het ten doel die identifisering van die diskoerse wat onder andere die besluit om te tuisskool beïnvloed en rig en 'n ondersoek na die wyse waarop dié diskoerse die besondere deelnemers se persepsies en praktyk van tuisskooling beïnvloed. In 'n poging om my navorsingsvrae te beantwoord is ek op soek na besondere data om op 'n besondere wyse te analiseer en my keuse van 'n paradigma word uiteraard hierdeur beïnvloed. In 4.2 sal ek gevolglik poog om die konsep paradigma sowel as die spesifieke navorsingsparadigma wat as vertrekpunt tydens my studie gebruik word in meer besonderhede te verken.

Die paradigmatische perspektief sal dan uiteraard 'n invloed uitoefen op verdere keuses en besluite, byvoorbeeld van data-insamelingstegnieke en data-analise (Lincoln & Guba, 1993: 25). In elke paradigma word voorkeur verleen aan die gebruik van sekere data-insamelingstegnieke in 'n poging om die navorsingsvrae toereikend te beantwoord. 'n Navorsers wat vanuit 'n

positivistiese paradigma vertrek maak byvoorbeeld onder andere van eksperimente gebruik terwyl daar in ‘n post-modernistiese studie byvoorbeeld van onderhoude gebruik gemaak word. ‘n Volgende uitdaging is dus om data-insamelingstegnieke te kies wat my instaat sal stel om die deelnemers se perspektief te ondersoek met spesifieke verwysing na die diskoerse wat deur hulle onderskryf word en die invloed hiervan op hulle persepsies en praktyke van tuis skoling. Die data-analise proses stel ook verdere uitdagings deurdat die gepaste data-analise strategieë aangewend moet word om die besondere data te analiseer. Ek moet eerstens besluit watter data vir analyse gebruik gaan word, waarna ek in die data moet onderskeid tref tussen die deelnemers se diskoerse, persepsies en praktyke. Ek moet verder besluite neem rakende die fases van analyse wat gevolg moet word in ‘n poging om my navorsingsvrae te beantwoord.

Die metodologiese vereistes van my studie sal gevolglik in 4.3 bespreek word met spesifieke verwysing na die navorsingsontwerp, seleksie van deelnemers, data-insamelingstegnieke, data-analise strategieë en interpretasie. ‘n Uiteensetting van die werklike navorsingsverloop word hiermee saam in 4.3 gedokumenteer om herhaling te beperk.

4.2 PARADIGMATIESE PERSPEKTIEF

Navorsing is gemoeid met die begryping van die wêreld. Die poging om tot begryping van ‘n verskynsel of praktyk te kom, die navorsing dus, word geïnformeer deur die navorser se siening van die wêreld, beskouing van wat begrip behels en doel van begrip per se (Cohen *et al.*, 2000: 3). Navorsers se sienings van die wêreld verskil van mekaar en hulle maak daarom tydens navorsing van verskillende lense gebruik. Cohen *et al.* (2000: 3) verwys na drie lense wat gebruik kan word, naamlik die wetenskaplike en positivistiese metodologie, die naturalistiese(*sic*) en interpretivistiese metodologie en metodologie wat verband hou met kritiese teorie. Hierdie lense voorsien aan die navorser verskillende wyses om die sosiale realiteit te beskou en staan ook bekend as paradigmas.

De Vos (1998: 240) beskryf ‘n paradigma dan ook as:

“..... a set of beliefs that constitutes the researcher’s ontology, epistemology and methodology.”

Ontologie behels die beskouing oor die aard van die realiteit wat bestudeer word (De Vos, 1998: 240), die fokus op die wese van die besondere verskynsel (Cohen *et al.*, 2000: 5). Cohen *et al.* (2000: 5) verduidelik dat ‘n navorser die aard van die realiteit kan beskou as objektief of subjektief en as iets wat buite die individu bestaan of die produk is van ‘n individu se eie bewustheid. Navorsers se beskouing oor die aard van die realiteit sal onder andere ‘n invloed uitoefen op hul epistemologiese oorwegings.

Epistemologie is gemoeid met die basis van kennis (aard en vorm), die wyses waarop dit verkry en gekommunikeer word (Cohen *et al.*, 2000: 6). Sekere navorsers beskou kennis as objektief, meetbaar en is van mening dat dit in ‘n tasbare vorm oorgedra kan word (positivisties) terwyl ander navorsers kennis beskou as subjektief en gebaseer op ervaring en insigte wat uniek en persoonlik van aard is (anti-positivisties) (Cohen *et al.*, 2000: 6). Die navorser se epistemologie beskryf dan die persepsie van waar hy/sy staan in verhouding tot die realiteit of die wêreld wat ondersoek moet word (De Vos, 1998: 240). ‘n Navorser se beskouing van die aard van kennis sal noodwendig ‘n invloed uitoefen op die metodologiese oorwegings en gevolglik ook die wyse waarop die navorsing uitgevoer word (Cohen *et al.*, 2000: 6).

Metodologie is die wetenskap van hoe die navorser tot beskrywing en begryping van die realiteit of die wêreld kan kom (De Vos, 1998: 240). *Metodologie* verwys na die proses, die hulpmiddels en die prosedures wat in die navorsing gevolg word en sluit al die metodes in wat mekaar komplementeer en tot gevolg het dat data en bevindinge na vore kom wat lig kan werp op die navorsingsvraag en wat relevant is vir die doel van die studie (Henning, 2004: 36). Ontologiese en epistemologiese oorwegings oefen ‘n direkte invloed uit op die metodologie en speel ‘n belangrike rol tydens die keuse van navorsingsmetodes. Die navorsers wat die sosiale wêreld objektief (positivisties) benader sal onder andere van vraelyste of eksperimente gebruik maak en hulle navorsing sal hoofsaaklik kwantitatief van aard wees (Cohen *et al.*, 2000: 6-7). Die navorsers wat ‘n subjektiewe (anti-positivistiese) benadering volg sal onder andere van onderhoude en deelnemende observasies gebruik maak en hulle navorsing sal eerder kwalitatief en/of kwantitatief van aard wees (Cohen *et al.*, 2000: 6-7).

Hierdie navorsingstudie word vanuit die kwalitatiewe navorsingsmetodologie onderneem. Anderson en Arsenault (1998: 119) beskryf kwalitatiewe navorsing as ‘n vorm van navraag wat die verskynsel verken binne die natuurlike omgewing (eerder as by wyse van eksperimente in kunsmatige toestande) en wat gebruik maak van verskeie metodes van interpretasie en verduideliking in terme van die betekenis wat persone daaraan heg. Mason (2002: 226) wys daarop dat dit belangrik is vir die navorser om vooraf te bepaal waar die sosiale verskynsel of prosesse wat ondersoek verg teenwoordig is en ook watter maniere gebruik kan word om kennis of inligting te bekom. Die kennis en idees met betrekking tot byvoorbeeld tuisskoolonderrig kan “buite” geleë wees, gesetel in die breër sosiale konteks - moontlik in die vorm van ideologieë - of “binne”, gesetel in persone se houdings en oortuigings.

Kwalitatiewe navorsing beskou die realiteit as subjektief en die waardes en perspektiewe van die deelnemers moet ondersoek word in die soeke na kennis (Anderson & Arsenault, 1998: 5). Die kwalitatiewe benadering onderskryf die aanname dat meervoudige realiteite sosiaal gekonstrueer word deur individuele- en gesamentlike persepsies of sienings van dieselfde situasie (McMillan & Schumacher, 2001: 15). Die deelnemers se realiteit word dus weerspieël in hulle eie perspektiewe, en “wetenskaplike” metodes bring slegs ‘n beraming van die waarheid na vore (Henning, 2004: 19-20). Kennis word dus gekonstrueer deur die beskrywing van persone se intensies, oortuigings, waardes, betekenisgewing en selfbegryping (Henning, 2004: 20). Kwalitatiewe navorsing is dus gemoeid met die begryping van ‘n sosiale verskynsel vanuit die deelnemers se perspektiewe en die betekenis wat die persone self na die verskynsel bring (McMillan & Schumacher, 2001: 15-16; Payne & Payne, 2004: 34; McMillan & Wergin, 2010: 89). Die navorser moet ook deurentyd bewus wees van die rol wat hy/sy tydens navorsing speel aangesien die navorser subjektief betrokke is by die navorsingsproses en sy/haar soeke na kennis word beïnvloed deur sy/haar eie perspektiewe, subjektiwiteit en die kennis wat oopgedek word (Anderson & Arsenault, 1998: 5).

Tydens hierdie studie word gepoog om die tuisskoolonderrig verskynsel binne die natuurlike omgewing van die gesin te verken deur gebruik te maak van verskeie metodes van data-insameling en die interpretasie van die data in terme van die betekenis wat die deelnemers daaraan heg (Anderson & Arsenault, 1998: 119). Kwalitatiewe navorsing bied gevolglik die

geleentheid om die verskillende perspektiewe van die verskillende deelnemers rakende die tuissskoolonderrig verskynsel te ondersoek, soos dit manifesteer in hulle eie oortuigings en betekenisgewing sowel as die breër sosiale konteks.

Navorsing in die onderwys word veral bedryf vanuit die twee kompeterende beskouings met betrekking tot die sosiale wetenskappe, naamlik die gevestigde tradisionele beskouing (wat aanvoer dat die sosiale wetenskappe soortgelyk aan die natuurlike wetenskappe is en die ontdekking van natuurlike en universele wette wat individuele- en sosiale gedrag bepaal ten doel het) en die meer resente interpretivistiese beskouing (wat menslike gedrag beskryf en verduidelik en wat die wyse waarop individue verskil van natuurlike verskynsels en ook van mekaar, beklemtoon) (Cohen *et al.*, 2000: 5).

Hierdie studie het nie ten doel om menslike gedrag in terme van universele wette of veralgemenings te verduidelik nie, maar om die betekenis en bedoeling onderliggend aan alledaagse menslike gedrag te verstaan en te interpreteer (Mouton in De Vos, 1998: 240). Die kwalitatiewe navorser is nie slegs geïnteresseerd in die objektiewe, meetbare feite of gebeure nie maar ook in die manier waarop die persone hulle ervarings interpreteer en betekenis daaraan heg (Gerson & Horowitz, 2002: 199). Hierdie studie het dus nie ten doel om ‘n enkel waarheid te ontdek en/of te voorspel nie, maar fokus eerder op die deelnemers se unieke interpretasies en elk se weergawes van die realiteit (Taylor, 2001: 11).

Vir die doel van die studie is die interpretivistiese paradigma as vertrekpunt gebruik. Scott, Haworth, Conrad en Neumann (1993: 19) sowel as Cohen *et al.* (2000: 28) wys daarop dat die interpretivistiese paradigma streef na die begryping en interpretering van die wêreld soos beleef deur die deelnemers. Betekenis sowel as interpretasie is van kernbelang. Die hoofdoel van die interpretivistiese paradigma is om die subjektiewe wêreld van die menslike ervaring te begryp en om “binne” die persoon te kom en van “binne” te verstaan. Die persepsie van die deelnemer is wesenlik sy/haar interpretasie.

Die kwalitatiewe navorser is van mening dat menslike gedrag beïnvloed word deur die situasie waarin die gedrag plaasvind en dat menslike gedrag nie verstaan kan word sonder om ook die

konteks te verstaan waarbinne persone hulle gedagtes, gevoelens en gedrag laat blyk nie (Wilson in McMillan & Schumacher, 2001: 16; McMillan & Wergin, 2010: 89). Die navorser moet dus deurgaans sensitief wees vir die konteks (Henning, 2004: 20) omdat bepaalde betekenisgewing in bepaalde omstandighede geskied. In hierdie studie is ek deurgaans sensitief vir die konteks en poog ek om die tuisskool opvoeders en tuisskool leerders se persepsies van die tuisskoolonderrig verskynsel binne die bepaalde konteks van elke tuisskoolonderrig situasie te ondersoek.

Die interpretivistiese paradigma word deur verskeie bevraagteken. Cohen *et al.* (2000: 26-27) wys op die volgende punte van kritiek:

- Kritici is van mening dat die deelnemers se perspektiewe op 'n valse bewustheid kan berus en dat die navorser 'n objektiewe perspektief moet bied. Cohen *et al.* (2000: 182) verwys na Nisbet en Watt wat waarsku dat navorsers nie blindelings die deelnemers se perspektiewe moet aanvaar nie. Die navorsing kan dus nie slegs beperk word tot die deelnemers se sosiale realiteit nie. Die resultate moet in terme van 'n teoretiese raamwerk, in die geval van hierdie studie die bio-ekologiese model, geïnterpreteer word sodat dit in teorie gegrond kan word, al dan nie.
- Kritici is van mening dat die voorstanders van die anti-positivistiese benadering te ver gaan deurdat hulle die wetenskaplike prosesse van verifikasie weglaat en nie die ontdekking van bruikbare veralgemenings met betrekking tot gedrag ten doel het nie. Tydens my studie poog ek, benewens triangulasie deur sistematiese observasie, projeksie en onderhoude, verder om die data te verifieer tydens 'n reflektiewe onderhoud, om dus terug te gaan na die deelnemers en seker te maak dat ek hulle korrek verstaan het. Die doel van my studie is inderdaad nie om te veralgemeen nie alhoewel 'n mate van toepassing wel moontlik sal wees aangesien die resultate in die praktyk benut sal kan word wanneer met vergelykbare tuisskool gesinne gewerk word.
- Kritici is van mening dat die prosesse wat navorsers gebruik om 'n situasie te interpreteer en te definieer op sigself 'n produk kan wees van die omstandighede waarin die navorser geplaas word. 'n Belangrike faktor om te oorweeg is die mag wat die navorser het om sy eie definisie van 'n situasie aan die deelnemers oor te dra. Ek is deurentyd bewus van die invloed wat my eie subjektiwiteit uitoefen op die resultate en daarom bespreek ek

deurgaans die resultate met my supervisor. Ek verifieer ook die resultate met my deelnemers en hou 'n reflektiewe joernaal om te verhoed dat my eie subjektiwiteit die navorsing negatief beïnvloed.

- Kritici is van mening dat interpretivisme nie die rol wat kragte van buite af speel tydens die vorming van gedrag en gebeure in berekening bring nie. Daar word grotendeels gefokus op die deelnemers se wêreld, sodat kunsmatige grense rondom hulle geplaas word en sodoende word die buitewêreld uitgesluit. Daar bestaan dus 'n te noue mikro-sosiologiese oorreringskrag. Tydens my studie maak ek gebruik van die bio-ekologiese model om te verseker dat alle interaksies, verhoudings en invloede in en tussen die verskillende sisteme, insluitende die makro-, ekso- en chronosisteme, tydens die studie oorweeg word. Diskoers per se kan sy oorsprong hê in enige hiervan en oefen 'n invloed uit op die meso- en mikrosisteme.

Elke individu streef na 'n begryping van die wêreld en ontwikkel gevolglik subjektiewe betekenis van sy/haar ervarings (Creswell, 2007: 20). Die betekenis kan van mekaar verskil en meervoudig van aard wees en word ook nie op 'n individu afgedruk nie, maar word eerder tydens sy/haar interaksie met ander (sosiale konstruksie) sowel as deur historiese en kulturele norme wat teenwoordig is gevorm (Creswell, 2007: 20+21). McMillan en Wergin (2010: 89) wys ook daarop dat die realiteit sosiaal gekonstrueer word en dat dit dinamies van aard is. Dit is daarom noodsaaklik dat 'n navorser deurgaans die deelnemers se perspektief van gebeure, persone, situasies of verskynsels, in die geval die tuisskoolonderrig verskynsel, sal ondersoek (Creswell, 2007: 20).

Vir die doel van die studie maak ek daarom ook van die sosiale konstruktivisme gebruik. Bitzer (2001: 99) wys daarop dat 'n sosiaal konstruktivistiese beskouing van leer filosofies gegrond is in die werke van Mead, Wittgenstein, Dewey en Harré. Die skrywers deel saam met Kuhn die epistemologiese siening dat kennis 'n sosiale artefak is wat deur 'n gemeenskap gehandhaaf word (Bitzer, 2001: 99). Gebaseer op dié beskouing stel Bruffee (in Bitzer, 2001: 99) dat kennis nie gebaseer word op die objektiewe realiteit (wat meetbaar is) nie, maar dat dit eerder tydens interaksies in 'n samelewing gekonstrueer word en dat denke sosiaal van aard is (Vygotsky sowel as Williams in Bitzer, 2001: 99). Aangesien betekenis tydens interaksies gekonstrueer word is

dit van kernbelang dat ‘n navorser die interaktiewe prosesse sowel as die konteks waarin die interaksies plaasvind moet ondersoek om sodoende ook die historiese en kulturele omgewing te begryp (Creswell, 2007: 21).

Donald *et al.* (2002: 100) meld dat sielkundiges al uitgewys het hoe die kennis en betekenisgewing wat deur individue en samelewings gekonstrueer word ‘n noue samehang toon met sosiale, historiese en kulturele kontekste. Subkultuur en diskoers is weselik uitkomst van sosiale konstruksie. Wat in die een konteks as waarheid beskou word, word nie noodwendig in ‘n ander konteks as waarheid beskou nie, en beide word gekonstrueer ook in interaksie met ander. Elke individu het byvoorbeeld sekere aannames oor wat kinders nodig het om suksesvol te ontwikkel in alle domeine. Die aannames word nie noodwendig gegrond op feite nie maar kan in sommige gevalle toegeskryf word aan sosiale konstruksies van geloof of diskoers. Die mens kan nie beskou word as ‘n objek wat passief beïnvloed word deur die omgewing nie maar moet eerder beskou word as ‘n aktiewe deelnemer wat betekenis gee aan hulle lewens in en deur hulle sosiale konteks (Donald *et al.*, 2002: 101). Elke tuisskool opvoeder en tuisskool leerder konstrueer kennis en betekenis tydens hulle betrokkenheid by die interaksies en verhoudings wat in en tussen die mikro-, meso-, ekso- en makrosisteme plaasvind. Die kennis en betekenis dra by tot die onderskrywing van sekere diskoerse wat hulle oorsprong in die sosiale, historiese en kulturele kontekste waarby hulle betrokke is, kan hê. Die diskoerse kan ook verder deur die sosiale, historiese en kulturele kontekste beïnvloed word of selfs selektief gerig word.

My navorsingsvraagstelling en –doel het uiteraard ‘n invloed uitgeoefen op die keuses wat ek tydens die navorsing gemaak het en het grootliks my keuse van ‘n paradigma en ‘n kwalitatiewe navorsingsbenadering bepaal. Tydens my navorsing het ek nie gepoog om die deelnemers se gedrag te beheer en/of te voorspel nie en ek het ook nie die ontbloting van enige magsverhoudings ten doel gehad om so sosiale regverdigheid te laat geskied nie. Ek het eerder gepoog om die tuisskoolonderrig verskynsel vanuit die perspektief van die deelnemers (hulle betekenisgewing en interpretasie) te ondersoek, te begryp en te interpreteer.

4.3 METODOLOGIESE VEREISTES VIR MY STUDIE

4.3.1 Navorsingsontwerp

Die navorsingsontwerp voorsien die struktuur vir die prosedures wat die navorser gaan volg, die data wat die navorser gaan insamel en die data-analise strategieë wat die navorser gaan toepas (Leedy & Ormrod, 2001: 91). Die navorsingsontwerp kan dus beskou word as ‘n plan of bloudruk van hoe die navorser beoog om die navorsing uit te voer (Mouton, 2001: 55). McMillan en Schumacher (2001: 398) verduidelik dat ‘n gevallestudie-ontwerp gebruik word wanneer die data-analise fokus op een verskynsel, in dié geval tuisskoolonderrig, wat die navorser kies om in diepte te verstaan, ongeag die getal deelnemers aan die studie.

Adelman, Kemmis en Jenkins (in Cohen *et al.*, 2000: 181) verwys na ‘n gevallestudie-ontwerp as die bestudering van ‘n sisteem (byvoorbeeld ‘n kind, ‘n skool of ‘n gemeenskap) in aksie en is ‘n ideale voorbeeld van navorsing met “regte” mense in “regte” situasies. Die sisteem wat ondersoek word is gewoonlik gedifferensieerd en duidelik afgegrens wat identifisering vergemaklik (Payne & Payne, 2004: 31; McMillan & Wergin, 2010: 92). Elke konteks is uniek en dinamies en tydens ‘n gevallestudie word die komplekse en dinamiese interaksies van gebeure, menslike verhoudings en enige ander faktore in ‘n unieke sisteem ondersoek (Cohen *et al.*, 2000: 181). Die tuisskoolonderrig verskynsel word dus in die natuurlike konteks, in die tuisskool by die gesinne se wonings, ondersoek deur van verskeie data-insamelingstegnieke gebruik te maak (Hancock & Algozzine, 2006: 15+16).

Die doel van ‘n gevallestudie-ontwerp is om op ‘n sistematiese wyse voldoende in-diepte inligting oor ‘n besondere persoon, sosiale omgewing, gebeurtenis of groep in te samel wat die navorser in staat sal stel om die wyse waarop hulle te werk gaan en funksioneer te begryp (Berg, 2001: 225). Merriam (in Hancock en Algozzine, 2006: 11) verwys na ‘n verdere en wyer doel van gevallestudie navorsing en stel dat die insigte wat tydens dié navorsing verkry word ‘n direkte invloed op beleid, prosedures sowel as toekomstige navorsing kan uitoefen.

Nisbet en Watt (in Cohen *et al.*, 2000: 184) oorweeg die sterkpunte en swakpunte van 'n gevallestudie-ontwerp. Die sterkpunte sluit onder andere die volgende in: die resultate is maklik verstaanbaar en 'n individu hoef nie noodwendig 'n akademikus te wees om dit te verstaan nie; unieke aspekte word sigbaar wat tydens grootskaalse studies (wat byvoorbeeld van vraelyste gebruik maak) verlore kan gaan en dit is juis dié aspekte wat die kern vorm van 'n deelnemer se begryping van 'n situasie; die ontwerp fokus op die deelnemers se realiteit en voorsien insig in en ondersteun interpretasie van soortgelyke situasies of studies; en 'n navorsingsplan is nie nodig nie, die ontwerp kan deur 'n enkele navorser onderneem word (Payne & Payne, 2004: 32).

Aan die ander kant kan die resultate nie veralgemeen word nie (Payne & Payne, 2004: 32), alhoewel dit vir navorsers en praktisyns, soos in die geval van my studie, toepassingswaarde kan hê wanneer daar met soortgelyke gevalle gewerk word (Berg, 2001: 232); en die resultate is nie oop vir kruis-kontrolering nie en kan selektief, beoordelend, persoonlik en subjektief van aard wees. Gedagtig aan bogenoemde risiko's, het ek tydens die studie gebruik gemaak van triangulasie, verifiëring van die resultate met die deelnemers, besprekings met my supervisor en die hou van 'n reflektiewe joernaal om te verseker dat my eie subjektiwiteit nie die resultate negatief beïnvloed nie.

Die doel van hierdie studie is om een verskynsel, die invloed van diskoerse op die persepsies en praktyke van tuisskool opvoeders en tuisskool leerders, in 'n aantal unieke gesinskontekste in die tuisskoolonderrig situasie te ondersoek en te verklaar. Die doel is nie om die bevindinge te veralgemeen nie, maar om slegs voorbeelde van die tuisskoolonderrig situasie te ondersoek. 'n Gevallestudie-ontwerp bied aan my 'n metode om die verskynsel in meer besonderhede te ondersoek sowel as om tot nuwe insigte te kom, in hierdie geval rakende die tuisskoolonderrig situasie wat ondersoek word (Payne & Payne, 2004: 32-33).

Daar is verskillende tipes gevallestudies. Cohen *et al.* (2000: 183) sowel as Berg (2001: 230) verwys na Yin se identifisering van 3 tipes gevallestudies in terme van uitkomst, naamlik ondersoekend (as loodsstudie vir ander studies), beskrywend (voorsien narratiewe weergawes) en verklarend (toets teorie). Vir die doel van hierdie studie gaan ek beskrywend en verklarend te werk gaan. McMillan en Schumacher (2001: 397) meld dat beskrywend-verklarende navorsing

fokus op die verhouding tussen gebeure en betekenis (volgens die persepsies van die deelnemers) en bydra tot die toenemende begryping van 'n verskynsel. Die doel is om onder andere temas te identifiseer in die betekenis wat die deelnemers aan die verskynsel heg.

'n Aantal verskillende gevalle kan in 'n enkele studie kombineer en dan maak 'n navorser van 'n meervoudige gevallestudie-ontwerp gebruik (McMillan & Schumacher, 2006: 345; McMillan & Wergin, 2010: 92). Berg (2001: 226) wys daarop dat die aantal gevallestudies grootliks bepaal word deur die navorsingsprobleem sowel as die navorsingsvraagstelling. 'n Studie kan fokus op 'n enkele gevallestudie wat dit vir die navorser moontlik maak om die werk vinniger, met meer diepte en in meer besonderhede te voltooi (Payne & Payne, 2004: 32). 'n Meervoudige gevallestudie-ontwerp kan weer 'n navorser in staat stel om oor 'n breër konteks te teoretiseer wat kan bydra tot 'n beter begryping van die verskynsel wat ondersoek word (Berg, 2001: 229; Hancock & Algozzine, 2006: 33). McMillan en Schumacher (2001: 36) waarsku egter dat 'n navorser nie op te veel entiteite (gevalle) moet fokus nie aangesien hy/sy die gevaar kan loop om aan diepte in te boet. Vir die studie word 'n meervoudige gevallestudie as navorsingontwerp gebruik en het ek 4 gevallestudies uitgevoer.

4.3.2 Seleksie van deelnemers

In kwalitatiewe navorsing word die seleksie van deelnemers of die proses van steekproefneming gesien as dinamies eerder as staties (McMillan & Schumacher, 2001: 404). Dit is daarom nie noodwendig moontlik om vooraf die grootte van die steekproef vas te stel nie. Die grootte hang af van die bruikbaarheid en die omvattendheid van die inligting wat tydens die data-insameling verkry word. Potter en Wetherell (1987: 161) wys daarop dat die seleksie van deelnemers ook implikasies inhou vir die data-analise. Diskoers-analise is 'n tydrowende proses waartydens die navorser gekonfronteer word met groot hoeveelhede data (Potter & Wetherell, 1987: 161). Potter en Wetherell (1987: 161) stel dat die sukses van diskoers-analise nie noodwendig afhanklik is van die grootte van die steekproef nie en daarom is 'n kleiner steekproef (waar minder onderhoude gevoer word) in meeste gevalle voldoende.

Vir die doel van die studie maak ek van maksimum variasie gebruik in my seleksie van deelnemers. Volgens McMillan en Schumacher (2001: 402) verwys maksimum variasie na die

seleksie van deelnemers met die doel om maksimum verskille in persepsies oor ‘n onderwerp te verkry van ‘n inligting-ryke groep. Maksimum variasie word in my studie toegepas deur tuisskool opvoeders te selekteer wat van verskillende kurrikulum verskaffers gebruik maak en/of wat lede is van verskillende tuisskoolonderrig organisasies. Ek voer ook ‘n gerieflikheidsteekproef uit deur deelnemers te selekteer wat in Pretoria woonagtig is om toeganklikheid te verseker.

Ek het via die kurrikulum verskaffers en tuisskolers die kontakbesonderhede verkry van tuisskool opvoeders wat tuisskoolonderrig aan hulle kinders voorsien. Daar is telefonies met hulle in verbinding getree en tuisskool opvoeders en tuisskool leerders wat voldoen aan die seleksiekriteria (twee jaar ervaring van tuisskoolonderrig in die intermediêre fase en verteenwoordigend van verskillende kurrikulums en/of tuisskoolonderrig organisasies) is genooi om deel te neem aan die studie. Ek het 4 tuisskole geselekteer (twee Afrikaanssprekende gesinne, een Engelssprekende gesin en een Asiër gesin) om deel te neem aan die studie. Die onderskeie gesinne is woonagtig in Pretoria-Noord en verskillende voorstede van Pretoria.

Die deelnemers het skriftelik ingestem om deel te neem aan die studie. Sien Bylaag A vir voorbeelde van die instemming- en toestemmingsbriewe. Ek het vooraf aan hulle verduidelik dat hulle deelname vrywillig is en dat hulle enige tyd van die studie kan onttrek. Ek het hulle verseker dat die inligting as vertroulik hanteer sal word alhoewel die resultate na afloop van die studie gepubliseer mag word. Ek het aan hulle verduidelik dat hulle identiteite deurgaans beskerm sal word en dat hulle anoniem sal bly. Ek het verder gestel dat ek nie voorsien dat hulle tydens die studie aan enige risiko’s of nadelige ervarings blootgestel sal word nie en het onderneem om te alle tye eerlik te wees en hulle privaatheid te respekteer.

4.3.3 Data-insamelingstegnieke

4.3.3.1 Inleiding

In ooreenstemming met my navorsingsvraag en –doel, moet ek data-insamelingstegnieke selekteer wat in-diepte beskrywings en interpretasies van die tuisskoolonderrig verskynsel

moontlik sou maak en wat my instaat sou stel om die deelnemers se perspektief te ondersoek. McMillan en Schumacher (2001: 41) verduidelik dat kwalitatiewe data-insamelingstegnieke hoofsaaklik fokus op die insameling van data in die vorm van woorde eerder as getalle. Hulle verduidelik dat kwalitatiewe studies gedetailleerde narratiewe beskrywings, analyses en interpretasies van verskynsels voorsien, dus verbale beskrywings om die ryk en komplekse aard van gebeure voor te stel, soos dit in die natuurlike omgewing plaasvind, volgens die deelnemers se perspektief (McMillan & Schumacher, 2001: 41).

Tydens kwalitatiewe navorsing word daar nie van 'n enkele tegniek gebruik gemaak nie, maar eerder van verskillende tegnieke om te verseker dat die navorser geldige data bekom (McMillan & Schumacher, 2001: 396). Erkenning van die bestaan van meervoudige realiteite dra ook daartoe by dat 'n navorser nie vooraf op 'n enkele metode kan besluit nie, maar dat besluite rakende data-insameling voortdurend geneem word (McMillan & Schumacher, 2001: 396). Ek het dan ook gebruik gemaak van verskeie strategieë om inligting in te samel, wat my instaat gestel het om data te vergelyk en bevindings te bevestig (McMillan & Schumacher, 2001: 428).

Die gebruikmaking van twee of meer data-insamelingstegnieke staan bekend as triangulasie (Cohen *et al.*, 2000: 112-113; McMillan & Wergin, 2010: 91; McMillan & Schumacher, 2001: 408+409). 'n Navorser wat slegs van 'n enkele metode gebruik maak kan die gevaar loop om 'n beperkte of ook eensydige siening van 'n komplekse verskynsel te verkry. Dit kan daartoe bydra dat die navorser 'n verwronge beeld verkry van die realiteit wat hy/sy ondersoek. Die gebruikmaking van verskeie strategieë kan verder daartoe bydra dat die vertroubaarheid van die bevindings toeneem, ongeag of die inligting verkry vanuit verskillende strategieë met mekaar ooreenstem of verskil. 'n Verdere voordeel is dat die gebruikmaking van verskillende metodes die probleem van die "*method-boundedness*" van data kan oorkom (Cohen *et al.*, 2000: 113).

Die volgende data-insamelingstegnieke is gebruik: veldnotas en observasies, ongestruktureerde onderhoude, projeksies, ongestruktureerde nie-deelnemende observasies, reflektiewe onderhoude en 'n reflektiewe joernaal. Oorspronklik, soos onderneem in hoofstuk 1, het ek beoog om die data-insameling vooraf te gaan met 'n loodsstudie. Die data wat tydens die loodsstudie

ingesamel was was egter inligting-ryk en oënskynlik relevant en ek het daarom besluit om dit as my eerste gevallestudie te benut.

4.3.3.2 Veldnotas en observasies

Greef (2002: 304) verwys na veldnotas as ‘n geskrewe weergawe van die navorser se ervaring van die data-insameling, alles wat die navorser sien en hoor of enige iets waaraan die navorser daartydens dink. Die veldnotas maak ‘n integrale deel uit van die onderhoude en observasies (McMillan & Schumacher, 2001: 454). Belangrike inligting met betrekking tot die gebeure tydens die data-insameling, die navorsingservaring, beskrywing van die omgewing, beskrywing van die deelnemers en sekere besluite wat die navorsingsproses verander het of in ‘n sekere rigting gestuur het word by die veldnotas ingesluit (Anderson & Arsenault, 1998: 128).

Silverman (2010: 230) verwys na die volgende funksies van gedetailleerde veldnotas: dit stel die navorser in staat om die prosesse wat waargeneem word te identifiseer en te volg; om die wyses waarop ‘n individu sekere aktiwiteite, gebeure en groepe beskryf te begryp; om deelnemers se verduidelikings van besondere gebeure met hulle mee te deel om sodoende hulle teorieë oor die redes vir sekere gebeure aan die lig te bring en te begryp; en om praktiese bekommernisse, toestande en beperkinge waarvoor ‘n individu in sy/haar daaglikse lewe te staan kom te identifiseer.

McMillan en Schumacher (2001: 442) waarsku navorsers om nie bevooroordeel of vaag te wees tydens die dokumentering van observasies nie. Hulle meld dat die veldnotas so volledig moontlik moet wees aangesien dit bydra tot die vertrouetheid met die konteks (McMillan & Schumacher, 2001: 442). Tydens die onderhoude en die observasies het ek veldnotas gemaak van die gebeure, die fasiliteite sowel as van die deelnemers, byvoorbeeld hulle nie-verbale gedrag, aksies en stemtoon. Die veldnotas en observasies is dan gebruik tydens my interpretering van die verbale data (McMillan & Schumacher, 2001: 42). Die nie-verbale gedrag kan byvoorbeeld die verbale data ondersteun en/of daarvan verskil en hou implikasies in tydens interpretering. Die veldnotas het my onder andere instaat gestel om die deelnemers se

ingesteldheid teenoor spesifieke onderwerpe te observeer en om te identifiseer watter inligting vir hulle belangrik is, al dan nie.

4.3.3.3 Ongestruktureerde onderhoude

Die gebruik van onderhoude tydens navorsing dui daarop dat die deelnemers nie beskou word as manipuleerbaar nie en dat data nie beskou word as ekstern tot 'n individu nie, maar dat kennis eerder tussen individue gegeneer word tydens gesprekke (Cohen *et al.*, 2000: 267).

Onderhoude kan nie beskou word as objektief of subjektief nie, maar moet eerder beskou word as intersubjektief (Cohen *et al.*, 2000: 267). Onderhoude stel dus deelnemers in staat om hul eie interpretasies van die wêreld waarin hul leef te bespreek en om uitdrukking te gee aan hul beskouings van situasies.

Vir die doel van my studie word 'n onderhoud beskou as 'n navorsingsinstrument. Cohen *et al.* (2000: 269) verwys na Cannell en Kahn se definisie van 'n navorsingsonderhoud as:

“A two-person conversation initiated by the interviewer for the specific purpose of obtaining research-relevant information, and focused by him(sic) on content specified by research objectives of systematic description, prediction or explanation.”

Cohen *et al.* (2000: 268-269) verwys na verskillende tipes onderhoude, naamlik formele onderhoude (met vasgestelde vrae waar antwoorde op 'n gestruktureerde skedule aangeteken word), minder formele onderhoude (die volgorde en bewoording van die vrae kan deur die navorser verander word, vrae kan bygevoeg en selfs verduidelik word) en informele onderhoude (die navorser fokus op sleutel aspekte wat hy/sy gespreksmatig hanteer).

Cohen *et al.* (2000: 268-269) voer aan dat 'n onderhoud vir verskeie doeleindes gebruik kan word. Dit kan gebruik word om inligting in te samel en toegang te verkry tot dit wat “binne” 'n individu aangaan. Silverman (2010: 191) wys egter daarop dat 'n navorsingsprobleem op verskillende wyses gekonseptualiseer kan word en dat dit 'n invloed uitoefen op die navorser se beskouing van die onderhoud data. Silverman (2010: 191) onderskei tussen 'n positivistiese onderhoud (waar die navorser poog om akkurate weergawes van die ervarings en gevoelens wat

in 'n individu se kop lê te ondersoek) en 'n konstruktivistiese onderhoud (waar die navorser die aktiewe rol wat 'n individu tydens die konstruering van response speel erken). Tuckman (1972: 173) wys daarop dat 'n navorser sodoende inligting kan bekom met betrekking tot dit wat 'n individu weet (kennis en inligting), waarvan 'n individu hou en nie hou nie (waardes en voorkeure) en wat 'n individu dink (houdings). 'n Onderhoud kan ook gebruik word om 'n hipotese te toets of om 'n nuwe hipotese voor te stel (Cohen *et al.*, 2000: 268). Verdere onderhoude kan gebruik word om onverwagse resultate (of selfs teenstrydige resultate) op te volg of om ondersoek in te stel na deelnemers se motiverings en redes waarom hulle op 'n sekere wyse opgetree of gereageer het (Kerlinger in Cohen *et al.*, 2000: 268).

Die doel van die navorsing sal grotendeels die tipe onderhoud bepaal (McMillan & Schumacher, 2001: 444). Cohen *et al.* (2000: 270) noem dat gestruktureerde (formele) onderhoude meestal gebruik word wanneer 'n navorser bewus is van wat hy/sy wil weet en daarom die vrae dienoreenkomstig kan formuleer. Ongestruktureerde (informele) onderhoude word gebruik wanneer 'n navorser nie bewus is van wat hy/sy gaan vind nie en maak staat op die deelnemers om hom/haar in te lig. Cohen *et al.* (2000: 270) is verder van mening dat 'n navorser wat inligting wil bekom rakende 'n individu se sienings eerder van ongestruktureerde onderhoude gebruik moet maak. Die doel van my studie is om die tuisskool opvoeders en tuisskool leerders se perspektiewe te ondersoek en daarom het ek gebruik gemaak van ongestruktureerde onderhoude as primêre data-insamelingstegniek.

Volgens De Vos (1998: 298) kan ongestruktureerde onderhoude beskryf word as die sosiale interaksie tussen individue met die doel om navorsing-relevante inligting in te samel. Greef (2002: 298) beskou weer 'n ongestruktureerde onderhoude as 'n gesprek met 'n doel. Die doel van ongestruktureerde onderhoude is volgens Denzin (in De Vos, 1998: 300) om aktief die wêreld van die deelnemers binne te gaan en om die wêreld te verstaan vanuit 'n teorie wat gegrond is in die gedrag, houdings en gevoelens van die deelnemers. Tydens die onderhoude in my studie is derhalwe gepoog om aktief die leefwêreld van die deelnemers binne te gaan en sodoende hulle eie betekenis en interpretasies van die tuisskoolonderrig verskynsel te ondersoek (De Vos, 1998: 300).

Volgens De Vos (1998: 300) is die voordele van ongestruktureerde onderhoudvoering dat die realiteit gerekonstrueer word vanaf die leefwêreld van die deelnemers. Die onderhoude stel die navorser in staat om 'n "insider view" van die sosiale verskynsel te verkry asook om ander areas wat na vore kan kom te ondersoek. Cohen *et al.* (2000: 269) stel dat onderhoude meer ruimte laat vir in-diepte verkenning as enige ander data-insamelingstegniek. Ongestruktureerde onderhoude bied dan die geleentheid om sosiaal en persoonlik sensitiewe onderwerpe te bespreek. Anderson en Arsenault (1998: 190) is van mening dat individue meer betrokke is by 'n onderhoud as wat die geval is met die invul van 'n vraelys. Hulle meld dat navorsers beter daartoe in staat is om meer volledige inligting te verkry omdat hulle tydens die onderhoud kan uitvra vir verdere verduideliking van antwoorde. Die onderhoud stel die navorser verder in staat om die deelnemers se nie-verbale gedrag te observeer sowel as die konteks waarbinne hulle funksioneer.

Een van die nadele van ongestruktureerde onderhoude is dat dit tydrowend is. Baie inligting word op hierdie manier ingesamel, wat die proses van ordening en interpretasie kan bemoeilik (De Vos, 1998: 300). Anderson en Arsenault (1998: 190) verklaar dat dit moeilik kan wees vir die navorser om die response te dokumenteer veral as die navorser notas moet maak, en dat van die inligting so verlore kan gaan. Hulle wys verder daarop dat die geldigheid en betroubaarheid van die inligting berus by die navorser. Verskillende navorsers kan verskillende response ontlok, veral omdat die vrae en prosedures nie gestandaardiseer is nie. Die konteks waarbinne onderhoude plaasvind kan in sigself as 'n verdere nadeel of beperking dien, veral as die onderhoud voortdurend onderbreek word of as daar tydsbeperkinge is.

In hierdie studie is die ongestruktureerde onderhoude gevoer aan die hand van 'n skedule wat berus het op my navorsingsvrae en die literatuur wat ek geraadpleeg het (Sien Bylaag B). Die skedule het riglyne bevat met betrekking tot vrae of temas wat ek wou ondersoek. De Vos (1998: 299) wys daarop dat 'n skedule daartoe kan bydra dat relevante of belangrike areas gedek word tydens die onderhoud. Ek het vooraf, op grond van my literatuuroorsig en my navorsing vraagstelling, sekere temas geïdentifiseer wat invoer op my navorsingsvrae en wat tydens die onderhoude gedek moes word.

Ek het die onderhoude by die deelnemers se wonings gevoer, wat meer spontane verhoudingstiging en observasie van die fasiliteite wat gebruik word en die beskikbare hulpmiddels asook gesinsverhoudings moontlik gemaak het. Ek het die tuisskool opvoeders vooraf telefonies gekontak en reeds tydens ons gesprek aan hulle 'n inleidende oriëntering gebied. Ek het 'n oriënterende ontmoeting, 'n kontakbesoek, met elke tuisskool opvoeder en elke tuisskool leerder geskeduleer met die doel om verhouding te stig en om die doel en verloop van die navorsing aan hulle te verduidelik. Tydens die kontakbesoek aan gevallestudie A het ek 'n datum en 'n tyd gereël wanneer die onderhoude sou plaasvind, terwyl ek met die ander gevallestudies die onderhoude op die dag van die besoek gevoer het. Die vaders by elke gevallestudie was nie tydens my aankoms tuis nie en het eers tydens my onderhoud met die tuisskool opvoeder van die werk af gekom. Ek het aanvanklik 'n enkele onderhoud geskeduleer met elke tuisskool leerder, tuisskool opvoeder en vader. Ek het gereël om vroegmiddag met die onderhoude te begin sodat ek al die onderhoude in 'n enkele middag kon afhandel om sodoende onderlinge beïnvloeding van deelnemers asook my inmenging in die gesin te beperk.

Ek het elke onderhoud op oudioband geneem en verbatim getranskribeer. Silverman (2005: 55) stel dat klank opnames van interaksies, soos dit plaasvind in die natuurlike omgewing, eers getranskribeer moet word voordat dit geanaliseer word. Tydens transkripsies word data van een vorm (verbaal) omskep in 'n ander vorm (geskrewe) en die data kan alreeds as geïnterpreteerd beskou word (Cohen *et al.*, 2000: 281). Silverman (2010: 200) wys daarop dat die transkripsies van 'n goeie gehalte moet wees, maar waarsku egter dat die navorser nie te veel tyd daarop moet spandeer en sodoende te min tyd vir analyses laat nie (Silverman, 2010: 200). Cohen *et al.* (2000: 281) waarsku verder dat data tydens transkripsies verlore kan gaan aangesien kontekstuele faktore en nie-verbale gedrag nie sigbaar is nie. Ek het egter deurgaans gepoog om alle kontekstuele faktore en nie-verbale gedrag wat geobserveer is in my veldnotas aan te teken.

Die onderhoud met die tuisskool leerder is eerste gevoer. Die onderhoud het begin met die versoek om 'n mens te teken. Ons het na voltooiing van die tekening oor die mens in die tekening gesels. Die tekening het gedien as 'n projeksie prent (projeksies word in 4.3.3.4 in meer besonderhede bespreek), waarop die tuisskool leerders hulle gevoelens, behoeftes, houdings, sienings en gedrag kan projekteer. Ek het besluit om met die tekeninge te begin aangesien dit die

onderhoud minder bedreigend kon maak. Ek het daarna ‘n direkte gesprek oor die gesin en die tuisskool met die tuisskool leerder gevoer.

Ek het vervolgens afsonderlik met die tuisskool opvoeder en die tuisskool leerder se vader onderhoude gevoer, wat elk ongeveer 30 - 60 minute geduur het. Om te verseker dat hulle gemaklik, rustig en ontspanne kon wees het elke deelnemer self gekies waar die onderhoud sou plaasvind, byvoorbeeld buite op die stoep of onder die bome, om die eetkamer tafel of in ‘n tuisskool leerder se kamer. Die onderhoude het ‘n informele styl aangeneem met die hoofdoel om vertroubare inligting in te samel en om toegang te verkry tot wat “binne” die deelnemers aangaan.

Ek het die onderhoude met die volgende openingsvraag begin: *“Ek ken julle nie en daarom wil ek graag hê jy moet my ‘n bietjie van jouself en jou gesin vertel. Vertel my ook ‘n bietjie meer van elke gesinslid”*. Ek het gepoog om nie leidende vrae te vra nie, maar om die vrae so oop moontlik te stel om ryk beskrywing moontlik te maak. Die gebruik van ongestruktureerde onderhoudvoering het dit moontlik gemaak dat die deelnemers self rigting kon gee aan die gesprek. Ek het deurgaans gepoog om hulle leiding te volg en om sodoende die outentiekheid van die response te verseker. Ek het egter deurentyd die skedule byderhand gehou om te verseker dat alle temas wat ek vooraf geïdentifiseer het tydens die onderhoud gedek word. Tydens die onderhoude was daar wel onderbrekings (byvoorbeeld kinders wat vrae kom vra, familie, vriende, werkers, telefone en die vaders wat tuiskom), maar dit het oënskynlik in geen geval ‘n nadelige invloed op die gang van die onderhoud gehad nie.

Ek het deurentyd gepoog om ‘n vertrouensverhouding met elke deelnemer te stig omrede ek in-diepte inligting oor hulleself, hulle gesinne, persepsies, ervarings en praktyke wou bekom. Ek het veral gepoog om stellings met moontlike diskursiewe implikasies met respek te hanteer, ten einde hul maksimale openheid te bewerkstellig.

4.3.3.4 Projeksies

Die doel van projeksie prente is om 'n individu se betekenisraam waarbinne hy/sy leef sowel as 'n individu se unieke wyses van betekenisgewing tot uiting te laat bring. Die projeksies kan ook inligting verskaf oor 'n individu se behoeftes, wense, persepsies, houdings, siening van hom/haarself, siening van die omgewing en interpersoonlike verhoudings. Die projeksies kan verder inligting verskaf oor 'n individu se bewuste en onbewuste emosies oor persone en gebeure in sy/haar lewe. Projeksies word ook beskou as 'n hulpmiddel ter identifisering van probleme en indien probleme te voorskyn kom word dit in terapie aangespreek (Sien Bellak, 1993; Gous, 2006; Du Plessis, 2005).

Projeksie tegnieke word oor die algemeen in kliniese kontekste tydens assessering gebruik met die doel om moontlike onderliggende emosionele probleme te identifiseer (Du Plessis, 2005: 93). Projeksie tegnieke maak onder andere van prente gebruik, elkeen met 'n stimuluswaarde, wat response by deelnemers ontlok (Bellak, 1993: 61-74). 'n Individu se response kan alleenlik deur 'n geregistreerde sielkundige geïnterpreteer word.

L'Ecuyer (in Du Plessis, 2005: 94) verwys na beperkings van die gebruik van projeksie prente, naamlik dat dit tydrowend is (die implementering sowel as die analisering) en dat dit slegs 'n globale beeld van die self voorsien terwyl besondere aspekte van die self nie volledig figureer nie. Vir my studie het ek egter 'n spesifieke projeksieplaat, Plaat 1, geselekteer met die doel om insae in die persepsies van die tuisskool opvoeders, tuisskool leerders en hulle vaders te verkry met betrekking tot die tuisskool soos deur elk bedryf en ervaar.

Ek het die projeksie direk na die onderhoud met elke tuisskool opvoeder, tuisskool leerder en vader gedoen. Ek het deurentyd gepoog om die deelnemers so gemaklik moontlik te laat voel om sodoende inligting-ryke projeksies te bekom. Ek het Murray se voorgestelde instruksies vir die toepassing van die TAT gevolg, soos vervat in Bellak (1993: 54-55). Ek het waar nodig die deelnemers aangemoedig om verder uit te brei deur oop vrae (nie leidende vrae nie) te vra. Die deelnemers se response is op oudioband opgeneem en verbatim getranskribeer.

Ek het nie met die projeksieplaat ten doel gehad om emosionele- of sielkundige probleme te identifiseer nie, maar het tydens die aanvang van elke gevallestudie aan die deelnemers verduidelik dat die moontlikheid bestaan dat probleme te voorskyn kan kom en dat onderliggende emosies na die oppervlakte kan kom. Indien dit sou gebeur sou ek vir die betrokke deelnemers toegang tot ondersteuningsdienste fasiliteer. Dit het egter nie nodig geblyk nie en tot dusver het geen deelnemer melding gemaak van problematiese emosies wat hulle ervaar het nie.

4.3.3.5 Ongestruktureerde nie-deelnemende observasies

Cohen *et al.* (2000: 305) stel dat observasie-data waardevol is aangesien die navorser inligting kan bekom van wat besig is om in 'n situasie te gebeur. Hulle meld dat 'n navorser tydens die observasies inligting kan bekom met betrekking tot die fisiese omgewing (waar die onderrig- en leergebeure plaasvind), die menslike omgewing (die eienskappe sowel as organisering van die deelnemers wat geobserveer word), die interaksies (formeel, informeel, beplan, onbeplan, verbaal en nie-verbaal) en die hulpbronne beskikbaar (kurrikulum en onderrigstyl). Die ongestruktureerde nie-deelnemende observasies het dus die konteks gestel wat gebruik is om die verbale data te interpreteer.

Cohen *et al.* (2000: 305) verwys na verskillende tipes observasies, naamlik hoogs gestruktureerde observasies (die navorser weet vooraf waarna hy/sy soek en stel vooraf observasie kategorieë op), semi-gestruktureerde observasies (die navorser het 'n agenda van fokuspunte/relevante aspekte en sal data op 'n minder sistematiese wyse insamel om sodoende die aspekte op die agenda te verhelder) en ongestruktureerde observasies (die navorser is nie seker waarvoor hy/sy soek nie en sal eers 'n situasie so gedetailleerd moontlik observeer voordat hy/sy besluit wat betekenisvol vir die navorsing is, al dan nie). 'n Navorser kan ook op verskeie wyses betrokke wees by die observasies, al dan nie. Cohen *et al.* (2000: 305) wys daarop dat die navorser betrokke kan wees as algehele deelnemer, deelnemer-as-observeerder, observeerder-as-deelnemer en algehele observeerder.

Ek het drie uurlange ongestruktureerde nie-deelnemende observasies per konteks onderneem (byvoorbeeld op die Maandag, Woensdag en Vrydag), waar die verskynsel, in dié geval

tuissskoolonderrig, direk geobserveer was by wyse van oudio-visuele opnames. Die observasies het dus nie terloops gebeur nie, maar was langdurig en sistematies van aard. Die ongestruktureerde nie-deelnemende observasies sal in meer besonderhede in 5.2.2.5 bespreek word.

4.3.3.6 Reflektiewe onderhoude

Ek het met elke tuissskool opvoeder 'n datum en tyd gereël (na afloop van die observasies) vir 'n reflektiewe onderhoud. Die reflektiewe onderhoude het elk ongeveer 30 – 60 minute geduur. Na afloop van die eerste reeks onderhoude per geval het ek die inhoud daarvan nagegaan om moontlik leemtes en onduidelikhede in die inligting te bepaal. Die visuele opnames en notering van die observasies is ook nagegaan en ek het onderwerpe of temas geïdentifiseer waarvoor ek meer wou weet of wat ek met die deelnemers wou verifieer. Ek het spesifiek die identifisering en/of opvolg van moontlike diskoerse ten doel gehad. Gebaseer op my eie refleksies van die data wat ingesamel is tydens die onderhoude en die observasies het ek nou vroeë geformuleer wat geval-spesifiek was. Die reflektiewe onderhoude het waardevolle insigte opgelewer met betrekking tot die besondere gesin en hulle persepsies en praktyk van tuissskooling.

Oorspronklik, soos onderneem in hoofstuk 1, het ek beoog om reflektiewe onderhoude met elke tuissskool leerder ook te voer. Ek het egter op grond van die navorsingsetiese punt om nie jong deelnemers te sensiteer vir moontlike problematiese aspekte nie, besluit om nie reflektiewe onderhoude met die tuissskool leerders te voer nie, maar om eerder my vraagtekens tydens my onderhoude met die tuissskool opvoeders verder te verken. Hierdeur ag ek nie die tuissskool opvoeders se sienings as meer belangrik nie, maar het ek suiwer op grond van etiese redes die besluit geneem.

4.3.3.7 'n Reflektiewe Joernaal

Weens my eie subjektiewe betrokkenheid tydens kwalitatiewe navorsing is dit belangrik om deurentyd rekord te hou van my eie gedagtes, gevoelens en opinies om sodoende kennis te dra van enige invloed wat dit op die studie kan uitoefen. Ek het deurgaans 'n reflektiewe joernaal

gehou van my eie gedagtes, gevoelens en indrukke wat gevorm is tydens die navorsing. Dit het daartoe bygedra dat ek deurgaans bewus was van subjektiwiteit of vooroordele wat die navorsing kon beïnvloed en dat ek my deelnemers met meer deurnis, begrip en respek kon behandel.

Die joernaal bestaan verder uit refleksies oor die proses van my navorsing in geheel. My refleksies en insigte het alreeds 'n rol gespeel tydens my literatuuroorsig deurdat die dekking sowel as die rigting wat ek ingeslaan het hierdeur beïnvloed was. My literatuuroorsig het gevolglik meer sistematies en outentiek ontwikkel, wat daartoe bygedra het dat 'n sterk teoreties gefundeerde basis vir my studie gestel is waarteen die resultate van die studie geïnterpreteer sal kan word.

Die inskrywings het ook uiteraard 'n invloed uitgeoefen op die keuse en uitvoering van die data-insamelingstegnieke. My refleksies en insigte het byvoorbeeld daartoe bygedra dat ek die vaders ook in die studie ingesluit het en sodoende het ek verseker dat ek meer sistemies te werk gegaan het. Dit het ook daartoe bygedra dat sekere temas (wat moontlik nie andersins oorweeg sou geword het nie) ingesluit was in die skedule vir my onderhoude. My refleksies het ook bygedra tot my besluit om nie reflektiewe onderhoude met die tuisskool leerders te voer nie.

My refleksies en insigte het ten slotte 'n belangrike rol gespeel tydens my data-analise en interpretasie. Tydens my refleksies het ek bewus geword van my eie aannames en vooroordele en kon ek sodoende per geval sowel as oorhoofs verhoed dat dit 'n invloed uitoefen op die data-analises en interpretasies.

4.3.4 Data-analise en interpretasie

4.3.4.1 Databestuur

Volgens De Vos (1998: 334) is een van die belangrikste aspekte van data-analise die bestuur van die data. Ek het gepoog om deurentyd volledige rekords te hou van alle data wat tydens die proses ingesamel is. Alle onderhoude, projeksies en observasies sowel as die veldnotas wat daarmee saamgaan is sistematies genommer. Die onderhoude en projeksies is verbatim

getranskribeer en word vergesel van die analise van elk. Die video-opnames is nagegaan en word ook vergesel van die analises wat met elke observasie verband hou. Die reflektiewe joernaal is ook deurgaans op datum gehou. 'n Volledige weergawe van die data sal op CDs bewaar word. Sien as voorbeeld bylaag C vir 'n uittreksel van Gevallestudie A se data wat bestaan uit die onderhoude en analises. Die projeksies en die veldnotas sal nie in die bylaag ingesluit word nie aangesien dit deel vorm van hoofstuk 5.

4.3.4.2 Data-analise

Analise is die proses waartydens 'n navorser sin maak van die data en tot begrip kom van die ervarings wat hy/sy tydens die navorsing opgedoen het (Scott *et al.*, 1993: 10). McMillan en Schumacher (2001: 462) is van mening dat 'n navorser se vermoë om sin te maak van die data afhanklik is van sy/haar nougesette intellektuele insette en openheid met betrekking tot voorlopige interpretasies tot en met die afhandeling van die analise. Gerson en Horowitz (2002: 216) wys daarop dat die data-analise alreeds tydens die aanvang van die eerste onderhoud begin. Ek was reg deur die onderhoude sowel as die observasies alreeds ingestel op die analise proses en het alle data wat tydens die onderhoude en observasies ingesamel is oorweeg vir analise.

Silverman (2010: 247) is van mening dat goeie data-analise nie gaan oor die gebruik van die “regte” metodes en tegnieke nie, maar dat dit gebaseer word op teoretisering oor die data deur gebruik te maak van 'n konsekwente model met betrekking tot die sosiale realiteit. Silverman (2010: 248) stel voor dat die individu tydens analise die volgende aspekte moet oordink in 'n poging om oor die data te teoretiseer, naamlik gebruik “wat” en “hoe” vrae (waak teen die voorsiening van verduidelikings van die data), chronologie (fokus op die deelnemers se gebruik van tyd), konteks (fokus op die konteks wat deur die deelnemers geskep word), vergelyking (vergelyk die data met ander relevante data en/of onderverdeel die data en vergelyk die verskillende dele met mekaar), implikasies (dink oor die wyse waarop die resultate verband hou met breër kwessies) en laterale denke (ontdek die verhouding tussen verskillende modelle, teorieë en metodologieë).

Soos reeds genoem het ek in die studie ‘n diskoers-analise van die onderhoude uitgevoer met die doel om spesifieke diskoerse wat tuisskool opvoeders en tuisskool leerders se persepsies en praktyk van tuisskooling kon beïnvloed te identifiseer sowel as om, omgekeerd, ook diskoerse te identifiseer wat te voorskyn kom op grond van hulle persepsies en praktyk. Willig (2003: 163-166) sowel as Potter en Wetherell (1987: 160-176) stel dat daar nie duidelike metodologiese prosedures is wat tydens diskoers-analise gevolg kan word nie maar hulle verwys wel na riglyne. Ek gaan poog om die studie se navorsingsverloop aan die hand van die riglyne te verduidelik.

Potter en Wetherell (1987: 160) huldig die mening dat die eerste stap van diskoers-analise reeds begin met die keuse van die navorsingsvrae. Die navorsingsvrae verskil van dié wat tradisioneel in die Sosiale Sielkunde gestel word omdat dit verband hou met konstruksie (die wyse waarop diskoers gekonstrueer word) en funksie (wat deur die konstruksie bereik word). Potter en Wetherell (1987: 161-165) is van mening dat die navorser wat van diskoers-analise gebruik gaan maak dit ook reeds tydens die seleksie van deelnemers sowel as die data-insameling in aanmerking moet neem. Ek het gevolglik van ‘n kleiner steekproef gebruik gemaak aangesien diskoers-analise intensief is en ek met groot hoeveelhede data gekonfronteer was. Diskoers-analise het ook implikasies ingehou vir my data-insameling aangesien dit nie moontlik was om van natuurlike gesprekke gebruik te maak nie, wat daartoe bygedra het dat die onderhoude nie noodwendig die deelnemers se spontane weergawe van ‘n saak verteenwoordig nie. Hierdie feit het ‘n invloed uitgeoefen op die rol wat ek tydens die navorsing gespeel het en het ook implikasies ingehou tydens die data-analise en interpretasie. Dit kan beskou word as ‘n beperking aangesien die deelnemers kon kies watter inligting hulle met my wou deel en/of verswyg en sodoende kon belangrike inligting verlore gegaan het.

Tydens diskoers-analise moet al die data wat deur die verskillende data-insamelingstegnieke ingesamel is aanvanklik vir analise oorweeg word. Klank opnames moet van die onderhoude gemaak en getranskribeer word aangesien diskoers-analiste in fyn besonderhede met teks werk (Potter & Wetherell, 1987: 165). Klank opnames is dus van die onderhoude asook van die projeksies gemaak en getranskribeer en die observasie-data is sorgvuldig nagegaan. Willig (2003: 164) wys daarop dat dit van kernbelang is dat die deelnemers se nie-verbale gedrag ook aangeteken word aangesien die wyse waarop ‘n individu iets sê ‘n invloed kan uitoefen op die

betekenis. Aantekeninge moet ook gemaak word van die fasiliteite, hulpbronne en hulpmiddels tot hulle beskikking sowel as van die interaksies en verhoudings wat geobserveer is om 'n volledige weergawe van die konteks daar te stel wat tydens die interpretasie van die verbale data gebruik kan word. Al my veldnotas sowel as my reflektiewe joernaal is gevolglik ook tydens data-analise in aanmerking geneem.

Willig (2003: 164-165) stel voor dat 'n navorser eers deur al die onderhoude lees sonder om enige analyses uit te voer om 'n aanvoeling vir elke onderhoud te verkry. Ek het gevolglik eers deur elke afsonderlike onderhoud gelees (Gerson & Horowitz, 2002: 216) waarna ek gepoog het om moontlike diskoerse wat by elke onderhoud na vore kom en analyse verg te identifiseer. Die volgende stap was om vanuit die groot hoeveelheid data dié data te selekteer waarop ek tydens die diskoers-analise sou fokus.

Potter en Wetherell (1987: 166-167) stel voor dat die analise van die data begin met die koderingsproses, nog nie met die doel om resultate te identifiseer nie, maar om die data in beheerbare porsies op te deel. Ek het tydens dié proses van kleure gebruik gemaak om die verskillende data stelle duidelik te merk en te kategoriseer. Ek het elke deelnemer se onderhoud(e) nagegaan en eerstens die stellings met moontlike diskursiewe inhoud tesame met hul konteks geselekteer en in 'n aparte dokument aangeteken, waarna ek die geselekteerde stellings georden het in terme van 'n diskursiewe hiërargie as primêre, sekondêre, tersiêre diskoers ensovoorts. 'n Primêre diskoers is dié diskoers wat die sterkste sowel as regdeur die onderhoud(e) na vore kom. Dit is ook die diskoers wat die sterkste moontlikheid het om die deelnemers se gedrag te beïnvloed en rig en wat in die praktyk gestalte kry (sien Bylaag D vir 'n uittreksel van gevallestudie A se data seleksie).

Die proses was gevolg deur die formele analise van die data en het die herhaaldelike lees van die verskillende geselekteerde stellings ingesluit (Potter & Wetherell, 1987: 168). Diskoers-analise kan beskou word as 'n wyse waarop 'n teks gelees word en word geïnformeer deur 'n konseptualisering van taal as handelend (Willig, 2003: 164). Die hoofdoel van diskoers-analise is gevolglik om die wyse waarop die teks die doel bereik te identifiseer (Willig, 2003: 165).

Potter en Wetherell (1987: 168) voer aan dat diskoers-analise hoofsaaklik uit twee

verbandhoudende fases bestaan. In die eerste fase moet die navorser soek na patrone in die data. Die patrone word sigbaar op grond van hulle veranderlikheid (verskille in die inhoud of vorm van die weergawes) en hulle konsekwentheid (die identifisering van kenmerke wat deur die verskillende weergawes gedeel word). In hierdie studie is die geselekteerde data herhaaldelik deurgegaan en die ooreenkomste en verskille in en tussen die deelnemers se weergawes is geïdentifiseer en gedokumenteer.

Die tweede fase is gemoeid met die verskillende funksies van die gesprekke en die gevolge daarvan. Willig (2003: 165) wys ook daarop dat daar tydens diskoers-analise gefokus moet word op die konstruksie en funksionele dimensies van diskoers. Hy is egter van mening dat ‘n sistematiese verkenning van die dimensies aanvanklik ‘n ondersoek na die konteks, veranderlikheid sowel as die konstruksie van die diskursiewe weergawes noodsaak (Willig, 2003: 165). Dit dui daarop dat die navorser moet fokus op die wyses waarop objekte en subjekte gekonstrueer word, die wyse waarop die konstruksies oor diskursiewe kontekste heen verskil en met watter gevolge dit ontplooi word (Willig, 2003: 165). In ‘n poging om die uiteenlopende konstruksies te identifiseer moet die terminologie, stilistiese en grammatikale eienskappe sowel as die metafore wat tydens die konstruksies gebruik word in aanmerking geneem word (Willig, 2003: 165). Potter en Wetherell (1987: 149) verwys na die terme wat gebruik word om aksies, gebeure en ander verskynsels te karakteriseer en te evalueer as “*interpretative repertoires*”. Willig (2003: 166) stel dat die verskillende “*repertoires*” gebruik word om verskillende weergawes van gebeure te konstrueer. Die verskillende “*interpretative repertoires*” wat deur die deelnemers gebruik is om verskillende weergawes te konstrueer is geïdentifiseer en onderstreep. Die funksies van die deelnemers se gesprekke sowel as die interaksie daarvan met hulle persepsies en praktyk van tuisskoling is geïdentifiseer en gedokumenteer.

Willig (2003: 166) is van mening dat die identifisering van die aksie-georiënteerdheid van die weergawes ‘n belangrike deel uitmaak van die analise van diskoers (Willig, 2003: 166). In ‘n poging om dit te identifiseer is dit noodsaaklik dat die navorser ook die diskursiewe konteks waarin die weergawes gekonstrueer is in aanmerking moet neem (Willig, 2003: 166). Die gevolge wat dit vir die deelnemers inhou moet ook oorweeg word en dit kan slegs gedoen word indien beide gespreksgenote dus die deelnemer en die navorser, se bydraes tot die gesprek in

berekening gehou word (Willig, 2003: 166). Die reflektiewe onderhoud het ander rolle vir my (byvoorbeeld 'n verifiërings- of verkenningrol) en die moeders (byvoorbeeld 'n verduidelikingsrol) ingehou.

Die diskoers-analise van die onderhoude is gevolg deur die interpretasie van die projeksies. Ek het gepoog om moontlike ooreenkomste en/of teenstrydighede tussen die deelnemers se onderhoude en projeksies te identifiseer. Die observasie-data is vervolgens nagegaan met die doel om die deelnemers se houdings, gedrag, opinies en waardes in die praktyk van tuisskooling te identifiseer. Die observasie-data het 'n aanduiding gegee van die mate waartoe die deelnemers ooreenkomstig hulle diskursiewe stellings optree in die gesin en tuisskool, al dan nie en het ook waardevolle insigte met betrekking tot die tuisskoolonderrig praktyk moontlik gemaak.

Willig (2003: 166) wys daarop dat die laaste stap in die diskoers-analise proses die dokumentering van die resultate is en sy is van mening dat dié stap nie apart van die analise hanteer moet word nie. Willig (2003: 166) verwys verder na Potter en Wetherell sowel as Billig wat stel dat die skryf van die navorsingsverslag opsigself 'n manier is om die resultate te verhelder. Sy (Willig, 2003: 166) voer aan dat die daarstelling van 'n helder en samehangende weergawe van die navorsing 'n navorser in staat stel om enige inkonsekwentheid en/of teenstrydighede te identifiseer en dat dit kan bydra tot verdere insigte. Tydens dié stap kan dit dalk selfs nodig wees om die data te herbesoek om sodoende moontlike probleme wat opduik aan te spreek (Willig, 2003: 166). Dié vereiste gaan noodwendig 'n mate van uitvoerigheid vereis en het dus implikasies vir die lengte van die verslag.

4.3.4.3 Interpretasie

Creswell (2007: 21) meld dat 'n navorser dit wat hy/sy vind, interpreteer om sodoende sin te maak van die bevindings in die lig van die betekenis wat ander navorsers oor die wêreld vorm. Die interpretasies word ook beïnvloed deur die navorser se eie ervarings en agtergrond. Dit is daarom van kernbelang dat 'n navorser te alle tye bewus moet wees van die rol wat sy/haar eie agtergrond tydens interpretasie speel.

Die intepretering van die data is ‘n sleutel aspek van gevallestudie navorsing en vorm die basis waarvandaan die onderwerp wat ondersoek word begryp word (Hancock & Algozzine, 2006: 57). In gevallestudie navorsing is die navorser voortdurend besig met interpretasie van die data om sodoende voorlopige gevolgtrekkings te vorm en om antwoorde op die navorsingsvrae te definieer (Hancock & Algozzine, 2006: 56). Hancock en Algozzine (2006: 56+57) wys daarop dat ‘n navorser tydens interpretasie deurentyd gerig moet bly op die navorsingsvrae en dat daar slegs gefokus moet word op die data wat moontlik betekenisvol kan wees vir die navorsing, sonder om egter oorhaastig inligting te elimineer.

Die bevindings van die analyses is in terme van die teoretiese raamwerk, die bio-ekologiese model, geïnterpreteer, wat ‘n struktuur voorsien het waarbinne die ondersoek tot insigvolle beskrywing geïntegreer kon word.

4.4 SLOT OPMERKING

Hierdie studie kan onderverdeel word in ‘n teoretiese oriëntasie met betrekking tot die navorsingsprobleem en die navorsingsproses, met spesifieke verwysing na die paradigmatische perspektief en metodologiese vereistes van die studie. In hoofstuk 2 het ek ‘n teoretiese begroning vir die studie ondersoek en in hoofstuk 3 het ek ‘n oorsig van die relevante literatuur met betrekking tot die tuisskoolonderrig verskynsel voorsien. In hierdie hoofstuk het ek ‘n gedetailleerde uiteensetting van die paradigmatische perspektief sowel as die metodologiese vereistes van die studie gebied. Dit blyk dat die navorsingsparadigma waarop vir die studie besluit is ‘n toepaslike benadering is en dat die metodologiese vereistes my instaat kon stel om die geïdentifiseerde uitdagings die hoof te bied en die navorsingsproses moontlik suksesvol deur te voer.

Die komplekse en dinamiese aard van die tuisskoolonderrig verskynsel stel unieke eise en uitdagings aan die navorsing en noodsaak ‘n geïntegreerde bespreking van die data wat deur die verskillende data-insamelingstegnieke ingesamel is sowel as ‘n openheid van die kant van die navorser. Ek moes deurentyd fokus op die deelnemers se perspektief en bewus bly van my eie subjektiwiteit en die invloed wat dit kon uitoefen op die resultate en bevindings. In hoofstuk 5

sal die resultate en bevindings van die studie volledig bespreek word en ook in terme van die teoretiese raamwerk geïnterpreteer word.